

**ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ НАВИЧОК
КОНСТРУКТИВНОГО ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ НА УРОКАХ
АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В СТАРШИХ КЛАСАХ ЗАСОБАМИ
ПЕДАГОГІКИ МИРУ**

Михей Людмила

*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука» (м. Рівне, Україна)*

Науковий керівник: Кочмар Д. А.,

*кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри іноземних мов
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука» (м. Рівне, Україна)*

Анотація. У статті визначено, теоретично обґрунтовано та практично впроваджено педагогічні умови розвитку навичок конструктивного вирішення конфліктів на уроках англійської мови в старших класах засобами педагогіки миру. Охарактеризовано такі педагогічні умови: опора на культурно-мовний потенціал англійської мови; використання методів ненасильницького спілкування (ННС, Маршал Розенберг); використання інтерактивних методів навчання (рольових ігор, дебатів, методу case-study, методу проєктів).

Ключові слова: педагогіка миру, англійська мова, інтерактивні методи навчання, здобувачі освіти, ненасильницьке спілкування.

Abstract. The pedagogical conditions for developing conflict resolution skills during English language lessons in senior grades by means of peace education are defined, theoretically substantiated, and practically implemented in the article. The following pedagogical conditions are characterized: reliance on the cultural and linguistic potential of the English language; the use of nonviolent communication methods (NVC, Marshall Rosenberg); the application of interactive teaching methods (role-playing games, debates, case-study method, and project method).

Keywords: peace education, English language, interactive teaching methods, learners, nonviolent communication.

Сучасна система освіти в умовах глобальних викликів і криз дедалі більше орієнтується на виховання особистості, здатної до мирного співіснування, критичного мислення та конструктивного вирішення конфліктів. Особливої актуальності набуває педагогіка миру як міждисциплінарний напрям, що інтегрує гуманістичні цінності, правозахисні підходи та соціально-педагогічні технології з метою формування культури ненасильства, діалогу і солідарності. Згідно з концепцією Global Citizenship Education (GCED), запропонованою ЮНЕСКО [3], освіта повинна не лише передавати знання, а й виховувати активних, відповідальних і миролюбних громадян світу.

Педагогіка миру, її методологічний апарат та практичне впровадження була предметом дослідження: В. Андрущенка, О. Безкороваїної, І. Бежа, А. Богуш, А. Дем'янчука, С. Дем'янчука, Т. Колупасової, Л. Іскри, А. Петрука, С. Клепка та інших. Аналіз науково-методичної літератури дає підстави стверджувати, що спостерігається недостатня кількість методичних розробок, спрямованих на інтеграцію ідей педагогіки миру в освітній процес, зокрема в контексті викладання англійської мови.

Мета статті: визначити, теоретично обґрунтувати та практично впровадити педагогічні умови розвитку навичок конструктивного вирішення конфліктів на уроках англійської мови в старших класах засобами педагогіки миру.

Педагогічні умови – це взаємопов'язана сукупність внутрішніх параметрів та зовнішніх характеристик функціонування, яка забезпечує високу результативність навчального процесу і відповідає психолого-педагогічним критеріям оптимальності [1, с. 153–161]. На нашу думку, педагогічні умови – це сукупність спеціально створених організаційно-педагогічних, психологічних, методичних, соціальних та інших факторів, які забезпечують ефективне досягнення поставленої освітньої мети.

Педагогічні умови розвитку навичок конструктивного вирішення конфліктів на уроках англійської мови в старших класах засобами педагогіки миру – це сукупність цілеспрямованих освітніх факторів, які створюють сприятливе середовище для формування в учнів старшої школи здатності до мирного врегулювання конфліктів через навчальну взаємодію англійською мовою. Вони забезпечують ефективну реалізацію ідей педагогіки миру в процесі вивчення англійської мови та сприяють формуванню таких особистісних якостей, як емпатія, толерантність, критичне мислення, вміння слухати та домовлятися. Нами визначено такі педагогічні умови: опора на культурно-мовний потенціал англійської мови; використання методів ненасильницького спілкування (ННС, Маршал

Розенберг); використання інтерактивних методів навчання (рольових ігор, дебатів, методу case-study, методу проєктів).

Реалізація педагогічних умов здійснювалась на базі ЗЗСО. Однією з ключових педагогічних умов, реалізованих на формувальному етапі педагогічного експерименту, стала опора на культурно-мовний потенціал англійської мови, що сприяла не лише розвитку іншомовної комунікативної компетентності учнів старших класів, а й формуванню їхньої просоціальної поведінки та здатності до конструктивного вирішення конфліктів. Зміст навчальних занять було зорієнтовано на залучення учнів до аналізу культурних кейсів, дискурсивних практик та мовних засобів, які формують ненасильницьке мислення і сприяють усвідомленню цінності діалогу, поваги та компромісу [2].

Під час вивчення теми «Social Change and Civil Rights» було використано фрагмент з відомої промови Мартіна Лютера Кінга «I Have a Dream». Учні не лише ознайомились із текстом в оригіналі, а й проаналізували риторичні прийоми, які сприяють донесенню миротворчих ідей: повтори, метафори, заклики до спільних цінностей. Наприклад,

Grammar:

Let smb do smth – дозволяти комусь щось робити (без частки «to»)

Let us not wallow in the valley of despair – Не загрузнемо в долині відчаю

Modal Verb

Can – могли, мати здатність, вміти

Past: could

Present: can

Future: will be able to (do something)

1. will be able to sit down together – зможуть сісти разом

2. with this faith we will be able to hew out of the mountain of despair a stone of hope – з цією вірою ми зможемо висікти зі скелі відчаю камінь надії

3. will be able to join hands – зможуть взятися за руки

4. we will be able to work together – ми зможемо працювати разом

Метафора

– a lonely island of poverty in the midst of a vast ocean of material prosperity – самотній острів бідності посеред величезного океану матеріального багатства

– stand on the warm threshold which leads into the palace of justice – стояти на теплому порозі, що веде до палацу справедливості

На уроці проводилась дискусія щодо того, як ненасильницький опір, закладений у промові Кінга, може бути прикладом ефективного й морально виправданого способу вирішення соціальних конфліктів.

З метою розширення словникового запасу та формування навичок культурно обумовленої комунікації, вивчалася лексика, що стосується

конфліктів, примирення та співпраці. Особлива увага приділялася ідіомам і фразовим дієсловом, які мають виразне миротворче чи компромісне значення: «break the ice», «bury the hatchet», «meet halfway», «clear the air» тощо. Під час навчальних ігор і рольових діалогів учні застосовували ці мовні одиниці у змодельованих конфліктних ситуаціях з метою досягнення порозуміння.

У межах міжкультурного компонента були проведені уроки-дослідження на тему «Conflict Resolution Across Cultures», під час яких учні порівнювали моделі врегулювання соціальних суперечок у різних країнах. Зокрема, увагу було зосереджено на скандинавській моделі медіації (орієнтація на колективне вирішення, діалог, профілактика конфлікту) та американській моделі (судові процеси, адвокатура, формалізоване правосуддя). Такий порівняльний аналіз дозволив учням критично осмислити цінності, які лежать в основі різних соціальних систем, та сформувати власне ставлення до концепції ненасильницького вирішення конфліктів.

В рамках дослідження була інтегрована модель ненасильницького спілкування (ННС) Маршалла Розенберга, що базується на чотирьох структурних етапах: спостереження, відчуття, потреби, прохання. Метою стало навчити учнів трансформувати конфліктні ситуації в діалог, спрямований на взаєморозуміння, а не на звинувачення.

Етапи реалізації моделі ненасильницького спілкування:

1. На вступному етапі учням була презентована схема ННС з роз'ясненням кожного компонента:

– Спостереження (без оцінок): акцент на описовій констатації фактів.
Приклад: Учень А, звертаючись до учня Б, формулює: «*I noticed that you interrupted me three times during my presentation*» замість «*You always disrespect me!*».

– Відчуття: ідентифікація емоцій без проєкції на інших.
Приклад: «*I feel confused and upset...*».

– Потреби: визначення внутрішніх потреб, які стоять за емоціями.
Приклад: «*...because I need clarity and respect for my efforts*».

– Прохання: конкретне й конструктивне рішення.
Приклад: «*Could we agree to let each other finish speaking before responding?*».

2. Практичні вправи. Для закріплення моделі використовувались рольові ігри та аналіз текстів:

– Рольова гра «Конфлікт у групі»: Учні отримували сценарії на основі реальних шкільних ситуацій (напр., розподіл обов'язків у проєкті). Один учень використовував ННС для вираження незгоди, інший — відповідав у стилі звичайної комунікації.

Після гри проводилась рефлексія: порівняння ефективності ННС із агресивною реакцією.

– Переписування конфліктних діалогів:
Учні аналізували фрагменти з соціальних мереж (напр., коментарі під постами про політичні суперечності) та переформулювали їх за принципами ННС.

Приклад оригіналу: «You never listen! Your ideas are nonsense!» → «I feel ignored when my suggestions aren't discussed. I need cooperation. Could we review my points again?».

Ще однією педагогічною умовою було цілеспрямоване впровадження інтерактивних методів навчання, які створювали умови для залучення учнів до активного мовлення, творчого мислення, колективного прийняття рішень та аналізу складних соціальних ситуацій, пов'язаних із конфліктами. Такі методи забезпечили можливість учням старших класів опановувати англійську мову, а формувати ключові компетентності, пов'язані з миротворчістю, комунікативною толерантністю, вмінням вести переговори і шукати компроміси.

Таким чином, нами було впроваджено визначені педагогічні умови розвитку навичок конструктивного вирішення конфліктів на уроках англійської мови в старших класах засобами педагогіки миру.

ЛІТЕРАТУРА

1. Манько В. М. Дидактичні умови формування у студентів професійно-пізнавального інтересу до спеціальних дисциплін. *Соціалізація особистості*: зб. наук. пр. Національного педагогічного університету ім. М. Драгоманова. К. : Логос, 2000. Вип. 2. С. 153–161. 2. Хоменко О. Роль англійської мови в умовах глобалізації. Вища школа. *Гуманізація навчального процесу: збірник наукових праць*. 2013. Вип. 61. С. 203–217. 3. What you need to know about global citizenship education. UNESCO. URL: <https://www.unesco.org/en/global-citizenship-peace-education/need-know#:~:text=GCED%20is%20about%20teaching%20and,of%20contemporary%20challenges%20and%20threats>. (date of access: 13.04.2025).